

Halász Dániel

TALÁLÉKONYSÁG TÉRBELI PERIFÉRIÁS HELYZETEKBEN: A ZSÁKFALUTÓL AZ ÚRÁLLOMÁSIG¹

[DOI 10.35402/kek.2021.3.6](https://doi.org/10.35402/kek.2021.3.6)

*For here am I sitting in my tin can
Far above the world
Planet Earth is blue
And there's nothing I can do*
(David Bowie – Space Oddity)

Absztrakt

Az extrém, fizikailag elszigetelt helyzetekben tapasztalható mentális folyamatok kutatásában az elmúlt évtizedben egyre nagyobb hangsúly helyeződik a kreatív gondolkodás vizsgálatára. A szociális izoláció, az elzártság, a limitált erőforrások és a kényszermegoldások megjelenése közös pontnak tűnik a periférián lévő falvak, a távoli kutatóállomások életében éppúgy, mint a pandémia karanténvalóságában. Mennyiben igazolják ezt a felvetést a jelenlegi kutatási eredmények és hogyan járulhatnak hozzá a doktori kutatáshoz, amiben a száz fő alatti településeken a találékonyság mint túlélési stratégia vizuális megjelenési formáit vizsgálom?

Abstract

In the last decade there has been an increasing emphasis on the study of creative thinking in the research of mental processes in extreme, physically isolated situations. Social isolation, physical remoteness, limited resources, and improvised solutions seem to be a common point in the lives of peripheral villages, remote research stations, as well as in the quarantine reality of a pandemic. To what extent are the current research results substantiating this hypothesis and how can they contribute to the doctoral research in which I examine the visual manifestations of ingenuity as a survival strategy in settlements with less than a hundred inhabitants?

¹ A tanulmány a Moholy-Nagy Művészeti Egyetem Doktori Iskoláján zajló DLA kutatás részeként jött létre, amiben a szerző témavezetői Antalóczy Tímea PhD egyetemi docens és Szalontai Ábel DLA habil. egyetemi docens. Külön köszönet Gyenge Zsolt PhD egyetemi docens észrevételeiért.

Bevezetés

Hogyan épülnek fel a világban a városok, a városokban a házak, a házakban a szekrények, a szekrényeken a könyvek és a könyvekben a képek és a mondatok? A teremtés, a semmiből valaminek a létrehozása, az alkotás minden kreatív tevékenység alapja. Ha van megfelelő szókincs, ismerjük a nyelvtani rendszereket, megvannak az építőanyagok és a tudás az építkezéshez, az alkotás még akkor is meglehetősen összetett folyamat. De mi történik azokban a helyzetekben, amikor nincs elég erőforrás, nincsenek eszközök és a tudásban is vannak hiányosságok? Hogyan válnak az alkotóelemek egy új egységgé és hogyan nyernek ezáltal új jelentést egy ilyen helyzetben?

A különböző okok miatt nehéz helyzetben lévő sokszor találékonysággal, kreativitással oldják meg a látszólag lehetetlen feladatokat. A periférián lévő, kis népességű falvak lakossága, a sarkköri expedíciók személyzete, a tengeralattjárók legénysége, az úrállomáson tartózkodók, a börtönök lakói, illetve bizonyos szempontból a karanténra kötelezett lakosság mind olyan közösségeket alkotnak, amik hosszú távon az elzártságra, a külvilággal való korlátozott érintkezésre rendezkednek be és limitált materiális erőforrásokkal rendelkeznek.

Ma már egyre világosabb képe van a kutatóknak arról, hogyan működik a kreatív gondolkodás optimális körülmények között, milyen agyi-kognitív, illetve szociális folyamatok figyelhetők meg, azonban az ettől eltérő, extrém szituációk kutatása az elmúlt két évtizedben kapott csak nagyobb hangsúlyt (Suedfeld és Steel 2000; Vries 2019; Corazza és Lubart 2020; Vartanian és mtai 2020).

Hipotézisem, hogy összefüggés fedezhető fel mentális működés szempontjából az extrém, térbelileg korlátozó helyzetekben adott kreatív stratégiák tekintetében. A tanulmány egy szakirodalmi áttekintést nyújt az elmúlt évek legfrissebb kutatásaiból és egyben része a doktori művészeti kutatásnak, amelyben a találmányosság mint túlélési stratégia vizuális megjelenési formáival foglalkozom száz fő alatti településeken a kelet-európai régióban.

Definíció, elméleti áttekintés

Folyamatosan átalakuló, dinamikusan változó, nehezen kiszámítható világban élünk, melynek egyik fő mozgatórugója éppen a kreatív gondolkodás. Meglepő tehát, hogy a leginkább elterjedt konszenzusos értelmezések statikusak, a kreativitást az eredetiség, hasznosság és hasonló fogalmak alapján értékelik (Corazza és Lubart 2020). Erre a felismerésre alapozva fejlesztette ki egy olasz kutató a Dynamic Universal Creativity Process – DUCP (ford. Dinamikus Univerzális Kreativitási Folyamat) keretrendszer (Corazza 2019), amely az egész folyamattal foglalkozik, illetve egy fontos kiegészítést ad a definícióhoz, mégpedig azt, hogy a kreativitáshoz *potenciálisan* van szükség eredetiségre és hasznosságra. Más szóval behozza a bizonytalansági faktort és azt a szabadságot, hogy a folyamat akár kudarcra is végződhet, illetve a lehetőséget, hogy annak eredményét talán csak a jövőben értékelik hasznosként.

Ezzel némileg egybehangzóan más kutatók azt javasolják, hogy a definícióból legyen elhagyva a hasznosság, a hasznosíthatóság (Brandt 2021; Chen 2017), mégpedig azért, mert bár a nagy konszenzuson alapuló tudományágakban az empirikus értékelés jól működik, az alacsony konszenzussal jellemezhető területeken (mint a művészet) szubjektívebb a döntéshozatal, viták vannak és általánosságban tovább tarthat, sőt kultúránként eltérő lehet a végső ítélethozatal (Weisberg 2006).

A DUCP keretrendszer kapcsán lényeges kiemelni, hogy a dinamikus, univerzális kreatív folyamat kezdeteit egészen az ősrobbanástól eredezteti, mégpedig azért, mert Corazza (2019) szerint a kreativitás nem értelmezhető önmagában (*ex nihilo*), hiszen éppen arról szól, hogy a múltban összegyűjtött anyagokat, információkat, tudást egy korábban sosem megkísérelt módon használja, kombinálja. Amennyiben elfogadjuk, hogy az élet megjelenése a Földön egy elképesztő újdonság volt, amely egyben

potenciálisan eredeti és hasznos, akkor el kell fogadni azt is, hogy kreatív jelenségek az állatok, növények, egysejtűek, a mesterséges intelligencia, sőt élettelen anyagok kapcsán is tapasztalhatók. Tehát a sort logikusan folytatva az ősrobbanás az előbb említett ontológiai pont. Végső soron kijelenthető tehát, hogy a kreativitás az anyagi, a biológiai és a társadalmi-kulturális rétegekben egyaránt jelen van (Corazza és Lubart 2020).

A tanulmány hátralévő részében a társadalmi-kulturális rétegen és az emberi tényezőn lesz a hangsúly, a DUCP mégis egy fontos keretrendszer, hiszen egy tágabb tartományba helyezi az újdonsággal bíró, megjósolhatatlan folyamatokat és emlékeztet arra, hogy egy olyan univerzumban léteünk, amely szintén kreatívan fejlődik tovább.

Szélsőséges helyzetek, mentális és fizikai korlátok

Optimális helyzetben inspiráló környezet, emberi erőforrás, anyagi háttér, idő és megfelelő technológia áll rendelkezésre a szabad kreatív gondolkodáshoz. Az életkörülmények azonban nem mindig ideálisak, olykor a túléléshez, a teljesítéshez emberfeletti mentális és fizikai teljesítményre van szükség, különösen a tanulmányban vizsgált esetekben, amikor kis közösségek hosszú távon a külvilágtól elszakadva léteznek. Az egyéni, pszichés szinten túl a közösség társadalomhoz képest viszonyított szociális izolációja, az elzártság, a közvetlen kapcsolati háló mérete feltehetően szintén hatással van a találmányosság folyamatára.

Az emberi kreativitás kutatásának egy izgalmas, néhány éve kibontakozó szegmense az ideálistól eltérő, stresszt indukáló környezet agyi hatásait vizsgálja. Annak már részletes irodalma van, miként működik az emberi kreativitás optimális körülmények között, ugyanakkor csupán négy éve publikált felismerés, hogy a kreatív gondolkodás éppen azt a három agyi hálózatot érinti (default network, executive control network, salience network), amelyek stressz során is aktívak (Beaty és mtsai 2016; Hermans és mtsai 2014).

Az evolúció során a Homo sapiens arra adaptálódott, hogy bizonyos környezetben létezzen, ám néhányan saját döntésük vagy kényszer miatt szélsőséges helyzetekben kénytelenek élni és dolgozni. Az extrém körülmények között megfigyelhető emberi teljesítmény, gondolkodás és kreativitás vizsgálata

pedig tanulságokkal szolgálhat és segítheti a jövőre vonatkozó tervezést. A továbbiakban tehát konkrét példákon keresztül arról lesz szó, hogy milyen módon hatnak a találékonyagra a szélsőséges élethelyzetek: a korlátozott lehetőségek és a kis, zárt közösségi létezés, illetve ezek az extrém szituációk milyen sajátságokkal bírnak az optimális kontextushoz képest.

Hiánygazdaság a feltörekvő országokban

A volt szocialista országokban a hiánygazdaság (Hey és Kornai 1982) rákényszerítette a lakosságot arra, hogy a már meglévő, szűkös lehetőségeket használva oldják meg a mindennapi problémákat és kihívásokat. Rengeteg kreatív megoldás született a szorult körülményeknek köszönhetően az úgynevezett bricolage technikát alkalmazva.

Claude Lévi-Strauss a *La pensée sauvage*-ban (Vad gondolkodás) foglalkozik a bricolage-zsal, ami számára a közvetlenül rendelkezésre álló dolgok, jelek vagy események előre nem meghatározott, új struktúrákba rendezését jelenti (Lévi-Strauss 1966). Bár Lévi-Strauss szövege egy közel félévszázados írás, a mai napig visszatérő hivatkozási pont a bricolage kutatásában. E tevékenység lényege az az ötlet, amely az előzetesen más funkcióra megformált dolgokból valami új egészet, új funkciót kitálál. Vagyis egy olyan tevékenység, aminek során régebben megmunkált, használt tárgyak, alkatrészek egy olyan új rendszerbe, egészbe kerülnek, amelyik az eredeti használatától jelentősen különbözik (ld. még kreácsolás, Kuczai 2011).

A korábbi évtizedek elemzéseinek túlnyomó része a fejlett országok multinacionális vállalatainak kontextusában jelent meg, azonban felismerve a hiányt, egyre többen foglalkoznak feltörekvő és fejlődő országok egyéni- és kisvállalkozásai szemszögéből a témával (Bojica és mtsai 2018; Lima dos Santos és mtsai 2020; Noor – Shah – Kakakhel 2020; Parthiban és mtsai 2020; Simba – Ojong – Kuk 2020). Az említett kutatások összegzéseként elmondható, hogy a bricolage módszere (ami párhuzamba vonható napjaink DIY trendjeivel) nem egy tudatosan választott és alkalmazott stratégia része, hanem egy olyan magatartás, ami ösztönösen jelenik meg a mindenáron fennmaradni akaró, vízfelszínen tartó improvizáció során, ami egyfajta túlélési stratégiaként is értelmezhető.

Kisközösségek, aprófalvak a periférián

Annak ellenére, hogy a városi lakosság aránya folyamatosan és gyorsan nőtt az elmúlt évtizedekben, a Világbank adatai alapján ma közel a világ népességének 46 százaléka, beleértve a szegények 80 százalékát, vidéken él (*Poverty and Shared Prosperity 2020: Reversals of Fortune* 2020). Vidéken pedig a realitás az, hogy a lakosság túlnyomó része szociálisan elzártan, egyenlőtlen gazdasági viszonyok között, korlátozott oktatási és egészségügyi lehetőségek mellett, kevés munkalehetőséggel kénytelen élni. Az ilyen környezetben kialakuló túlélési stratégiák egyre több akadémiakust foglalkoztatnak (Jessup 2001; Czibere – Molnár 2016; de la O Campos és mtsai 2018; Farkas 2016; Rivera-Núñez és mtsai 2020) és fontos tanulságokkal szolgálhatnak a kreativitás kutatásában.

Ahogy erre (Czibere – Molnár 2016) egy magyar-román határ menti zsákfaluról szóló tanulmánya rámutat, a periférián lévő közösségekben gyakran a tradicionális női szerepek konzerválódása miatt a férfiak és nők eltérő tényezők alapján hoznak döntéseket, így az alkalmazkodásuk és találékonyaságuk vizsgálata ilyen szempontból is figyelemreméltó lehetne. Másik, szintén releváns kérdés, hogy mennyiben módosítja a városból kiköltöző, falvakba betelepülő, tradicionális ideálokat vizionáló közeg és a helyi, városiasodásra vágyó lakosság csoportdinamikája az új gondolatokat, törekvéseket (Farkas 2016).

Sarkkörü expedíciók, Nemzetközi Úrállomás

A technológiai fejlődésnek köszönhetően egyre több helyen válik lehetővé az élet, amik korábban elérhetetlenek vagy potenciálisan halálosak voltak, úgymint a sarkkörü kutatóállomásokon, mélytengeri körülmények között vagy éppen az úrben. Ezek a szűk élettérek már nem csupán a munka helyszínéül szolgálnak, hanem a turizmus következő állomásai egyben. Az erősen redukált, korlátozott térben való hosszú távú élet komoly fizikai és pszichológiai kihívást jelent, miközben lehetőségekkel és előnyökkel egyaránt kecsegtet (Krikalev – Kalery – Sorokin 2010).

Sok elemzés ugyan a szokatlanságot, a nélkülözést, a korlátozottságot, a veszélyt, a stresszt emeli ki és a mentális zavarokat, a csoporton belüli konfliktusokat értelmezi, perdöntő bizonyíték van arra

nézve, hogy a legtöbb hasonló élményt átélt ember a személyes növekedésének, fejlődésének fontos állomásaként tekint erre az életvitelre, amire büszkeséggel és örömmel néz (Suedfeld – Steel 2000). A mai beszámolók többnyire pozitív tapasztalatokról számolnak be: mind a sarkkörü, mind a mélytengeri és az űrkutatási területen is kimagaslóan nagy azok száma, akik szívesen visszatérnek ebbe az életterbe. A hosszú távú utóhatásai ennek az élménynek szintén meglepően pozitívak. A személyes jelentések és a tudományos adatok egyaránt azt támasztják alá, hogy a résztvevők mentálisan és fizikailag egészségesebbek, sikeresebbek és éles elméjűbbek, mint korábban, és mint a kontroll-csoportjuk (Burr – Palinkas 1987).

Pandémia

2020-ban globális szinten lett a népesség nagy százalékánál a mindennapi élet része a koronavírus okozta járvány, illetve az ennek megfékezésére hozott intézkedések, karantén rendelkezések. Természetesen rengeteg kutató kezdett el foglalkozni a jelenséggel, a beszűkült élettér kreativitásra gyakorolt hatásával egyéni és közösségi szinten (Araki – Cotellessa 2020; Beghetto 2020; Choukér – Stahn 2020; Li és mtsai 2020; Mercier és mtsai 2020; Pietrabissa – Simpson 2020; Ying és mtsai 2020).

Beghetto (2020) értelmezése szerint, a krízis során a kreatív működéshez önbizalomra és kockázatvállalási hajlandóságra van szükség, ellenkező esetben depresszió, szorongás jelentkezhet. Ugyanakkor kiemeli, hogy a kreatív cselekvés önmagában nem garantálja a kreatív eredményt, sőt előfordulhat negatív mellékhatás egyaránt.

Araki és Cotellessa (2020) pedig éppen azt fogalmazza meg, hogy a krízishelyzetek, szélsőséges szituációk megoldásánál polimatikus (polymathic) megközelítésre van szükség, vagyis átfogó, tudományterületeken átívelő, transzdiszciplináris gondolkodásra. Véleményük szerint a polimátia elengedhetetlen eleme a kreativitásnak, különösen olyan esetekben, amikor új irányra, illetve nézőpontváltásra van szükség. Kutatásuk következtetése még is az, hogy a jelenlegi domináns társadalmi, akadémiai, politikai és üzleti gondolkodás éppen ezzel ellentétes és specializációra törekszik, ami szélsőséges szituációk kezelésénél hátrányt jelent. A járványhelyzettel kapcsolatos elzártság hosszú távú hatását egyelőre kevés vizsgálat elemezte és

sok kutató a negatív faktorokra koncentrál (szorongás, depresszió növekedése) (Savage és mtsai 2020), ausztrál és kínai akadémikusok legújabb eredményei szerint azonban ennél árnyaltabb, részben ellentétes képet rajzolnak fel. Li és munkatársai (2020) Kína délkeleti régiójában vizsgált egyetemi diákokat a koronavírushoz kapcsolódó lezárások előtt, közben és után. Eredményeik szerint az újdonság keresése (novelty seeking) szoros összefüggésben van a stressz, szorongás és depresszió tapasztalásával. Meglepő módon azonban, miközben az újdonság keresés nőtt a lezáráskor és konstans szinten maradt a nyitás után, a negatív érzések V-görbét mutattak, vagyis csökkent a diákoknál a szorongás a bezártság alatt. Erre két magyarázatot vetnek fel: egyrészt az újdonság keresése kompenzálja a bezártság hatásait az alanyoknál (kreatív megoldások az unalom elűzésére, új tudás elsajátítása, prioritások átértékelése, stb.), másrészt pedig az egyetemi élet megváltozása is pozitívan hathatott a kínai diákokra (kevesebb nyomás a határidők, megfelelési kényszer, versenyszellem miatt, ugyanakkor támogatóbb családi és tanári jelenlét).

Összegzés

Összefoglalásként elmondható, hogy a kreativitás, a találmányosság kutatása az elmúlt egy-két évtizedben olyan izgalmas, az optimálistól eltérő, ugyanakkor az emberiség jelene és jövője szempontjából nézve fontos területtel bővül, ami a szélsőséges helyzeteket teszi a vizsgálat tárgyává. A szélsőség jelenthet gazdasági, társadalmi, földrajzi, politikai szituációkat egyaránt (periférián élő közösségek, űrkutatás, sarkkörü és mélytengeri közeg, börtön, karantén, stb.). Az eddigi eredmények azt mutatják, hogy a mentális folyamatokat akár pozitívan is befolyásolhatja egy korlátozó helyzet, ugyanakkor az még elemzésre vár, hogy az előbb említett szélsőséges körülmények mennyiben jelentenek hasonló befolyást a kreativitásra, miben gyökerezik pontosan, ha van analógia, és mi okozza az esetleges eltéréseket.

Felhasznált irodalom

Araki, Michael Espindola – Cotellessa, Angela J. 2020 Creative Polymathy and the COVID-19 Crisis. *Frontiers in Psychology* 11. <https://doi.org/10.3389/fpsyg.2020.601508>

- Beaty, Roger E. – Benedek, Mathias – Silvia, Paul J. – Schacter, Daniel L. 2016 Creative Cognition and Brain Network Dynamics. *Trends in Cognitive Sciences* 20 (2):87-95. <https://doi.org/10.1016/j.tics.2015.10.004>
- Beghetto, Ronald 2020 How Times of Crisis Serve as a Catalyst for Creative Action: An Agentic Perspective. *Frontiers in Psychology* 11. <https://doi.org/10.3389/fpsyg.2020.600685>
- Bojica, Ana Maria – Ruiz-Jiménez, Jenny – Nava, J. A. Ruiz– Fuentes, Mar 2018 Bricolage and growth in social entrepreneurship organisations. *Entrepreneurship & Regional Development* 30 (március): 362-389. <https://doi.org/10.1080/0895626.2017.1413768>
- Brandt, Anthony 2021 Defining Creativity: A View from the Arts. *Creativity Research Journal*, január, 1-15. <https://doi.org/10.1080/10400419.2020.1855905>
- Burr, R – Palinkas, Lawrence 1987 Health risk among submarine personnel in the U.S. Navy, 1974–1979. *Undersea biomedical research* 14 (december): 535-544. <https://doi.org/10.1037/e669132012-001>
- Chen, Angela 2017 Neuroscientist David Eagleman and Composer Anthony Brandt Explain How Creativity Works. *The Verge*. 2017. november 5. <https://www.theverge.com/2017/11/5/16597660/david-eagleman-anthony-brandt-runaway-species-creativity-neuroscience-psychology-design-interview>
- Choukér, Alexander – Stahn, Alexander C. 2020 COVID-19 The Largest Isolation Study in History: The Value of Shared Learnings from Spaceflight Analogs. *Npj Microgravity* 6 (1):1-7. <https://doi.org/10.1038/s41526-020-00122-8>
- Corazza, Giovanni Emanuele 2019 The Dynamic Universal Creativity Process. In *Dynamic Perspectives on Creativity: New Directions for Theory, Research, and Practice in Education*. Szerk. Ronald A. Beghetto – Giovanni Emanuele Corazza, 297-319. Creativity Theory and Action in Education. Cham, Springer International Publishing. https://doi.org/10.1007/978-3-319-99163-4_17
- Corazza, Giovanni Emanuele – Lubart, Todd 2020 The Big Bang of Originality and Effectiveness: A Dynamic Creativity Framework and Its Application to Scientific Missions. *Frontiers in Psychology* 11. <https://doi.org/10.3389/fpsyg.2020.575067>
- Czibere Ibolya – Molnár Éva 2016 Mélyszegénységben élő fiatal nők munkaerőpiaci és párválasztási perspektívái elzáródott vidéki térben. Egy magyar-román határ menti zsákfalu esete. *Erdélyi Társadalom*, december.
- de la O Campos, A. P. – Villani, C. – Davis, B. – Takagi, M. 2018 *Ending extreme poverty in rural areas: sustaining livelihoods to leave no one behind*. Food and Agriculture Organization. <http://www.fao.org/3/CA1908EN/ca1908en.pdf>
- Farkas Judit 2016 „Mindenk, aki idejön, meg akarja változtatni a falut”. Migráció, közösség és vidékfejlesztés egy tolnai faluban 'Everybody Who Comes Here Wants to Change the Village' Migration, Community and Settlement Development in a Village in Hungary. *Erdélyi Társadalom*, <http://erdelyitarsadalom.ro/files/et28/et-bbu-28-06.pdf> 14 (január):113-132.
- Hermans, Erno J. – Henckens, Marloes J. A. G. – Joëls, Marian – Fernández, Guillén 2014 Dynamic Adaptation of Large-Scale Brain Networks in Response to Acute Stressors. *Trends in Neurosciences* 37 (6):304-314. <https://doi.org/10.1016/j.tins.2014.03.006>
- Hey, John – Kornai, Janos 1982 The Economics of Shortage. *The Economic Journal* 92 (szeptember): 712. <https://doi.org/10.2307/2232563>
- Jessup, Michael 2001 Sociopolity: Life on the Boardwalk. *Teaching Sociology* 29 (január): 102. <https://doi.org/10.2307/1318787>
- Krikalev, Sergey K. – Kalery, Alexander Yu. – Sorokin, Igor V. 2010 Crew on the ISS: Creativity or Determinism? *Acta Astronautica* 66 (1):70-73. <https://doi.org/10.1016/j.actaastro.2009.05.022>
- Li, Wendy Wen – Yu, Huizhen – Miller, Dan J. – Yang, Fang – Rouen, Christopher 2020 Novelty Seeking and Mental Health in Chinese University Students Before, During, and After the COVID-19 Pandemic Lockdown: A Longitudinal Study. *Frontiers in Psychology* 11. <https://doi.org/10.3389/fpsyg.2020.600739>
- Lima dos Santos, Leandro – Borini, Felipe – Junior, Moacir Oliveira – Rossetto, Dennys – Bernardes, Roberto 2020 Bricolage as capability for frugal innovation in emerging markets in times of crisis. *European Journal of Innovation Management* ahead-of-print (december). <https://doi.org/10.1108/EJIM-06-2020-0225>

- Mercier, Maxence – Vinchon, Florent – Pichot, Nicolas – Bonetto, Eric – Bonnardel, Nathalie – Girandola, Fabien – Lubart, Todd 2020 COVID-19: A Boon or a Bane for Creativity? *Frontiers in Psychology* 11. <https://doi.org/10.3389/fpsyg.2020.601150>
- Noor, Misbah – Shah, Fayaz Ali – Kakakhel, Shahid Jan 2020 Unfolding Bricolage in Social Entrepreneurship: A Way Forward for Future Research. *International Review of Management and Business Research* 9 (4):44-55. [https://doi.org/10.30543/9-4\(2020\)-5](https://doi.org/10.30543/9-4(2020)-5)
- Parthiban, Rishikesan – Qureshi, Israr – Bhatt, Babita – Bandyopadhyay, Somprakash 2020 Cultural Bricolage as a Tool to Mainstream the Marginalized. *Academy of Management Proceedings* 2020 (1):18880. <https://doi.org/10.5465/AMBPP.2020.18880abstract>
- Pietrabissa, Giada – Simpson, Susan G. 2020 Psychological Consequences of Social Isolation During COVID-19 Outbreak. *Frontiers in Psychology* 11. <https://doi.org/10.3389/fpsyg.2020.02201>
- Poverty and Shared Prosperity 2020: Reversals of Fortune* 2020. Poverty and Shared Prosperity. The World Bank. <https://doi.org/10.1596/978-1-4648-1602-4>
- Rivera-Núñez, Tlacaclael – Cruz-Morales, Juana – García-Barríos, Luis – López, Oscar Martínez 2020 The Flow of Peasant Lives: a board game to simulate livelihood strategies and trajectories resulting from complex rural household decisions. *Ecology and Society* 25 (december): 48. <https://doi.org/10.5751/ES-11723-250448>
- Savage, Matthew J. – James, Ruth – Magistro, Daniele – Donaldson, James – Healy, Laura C. – Nevill, Mary – Hennis, Philip J. 2020 Mental Health and Movement Behaviour during the COVID-19 Pandemic in UK University Students: Prospective Cohort Study. *Mental Health and Physical Activity* 19 (október): 100357. <https://doi.org/10.1016/j.mhpa.2020.100357>
- Simba, Amon – Ojong, Nathanael – Kuk, George 2020 Bricolage and MSEs in emerging economies. *International Journal of Entrepreneurship and Innovation*, szeptember. <https://doi.org/10.1177/1465750320969621>
- Suedfeld, Peter – Steel, G. Daniel 2000 The Environmental Psychology of Capsule Habitats. *Annual Review of Psychology* 51 (1):227-253. <https://doi.org/10.1146/annurev.psych.51.1.227>
- Vartanian, Oshin – Saint, Sidney Ann – Herz, Nicole – Suedfeld, Peter 2020 The Creative Brain Under Stress: Considerations for Performance in Extreme Environments. *Frontiers in Psychology* 11 (október). <https://doi.org/10.3389/fpsyg.2020.585969>
- Vries, Herie de 2019 Creativity in extreme human environments: astronauts and space. *F1000Research* 8 (április). <https://doi.org/10.7490/f1000research.1116669.1>
- Weisberg, Robert W. 2006 *Creativity: Understanding Innovation in Problem Solving, Science, Invention, and the Arts*. John Wiley & Sons.
- Ying, Du – Yang, Yilong – Xie, Cong – Wang, Xuewei – Liu, Chunyu – Hu, Weiping – Li, Yadan 2020 A Positive Role of Negative Mood on Creativity: The Opportunity in the Crisis of the COVID-19 Epidemic. *Frontiers in Psychology* 11. <https://doi.org/10.3389/fpsyg.2020.600837>